

RAQAMLI IQTISODIYOT - ZAMONAVIY IQTISODIY TIZIMLARNING YANGI SHAKLI SIFATIDA

Bo`ronov Shavkat
Xudoyshekurovich mustaqil
tadqiqotchi

Annotatsiya: Raqamli iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiyotning yangi yo`nalishi bo`lib, texnologik inqilob, raqamli infratuzilma va axborot resurslaridan samarali foydalanishga asoslanadi. Ushbu maqola raqamli iqtisodiyotning asosiy tamoyillari, texnologiyalarning iqtisodiy jarayonlarga ta`siri, va raqamli transformatsiyaning iqtisodiy samaradorlikka qo`shgan hissasini o`rganishga bag`ishlangan.

**Kalit so`zlar:** raqamli iqtisodiyot, texnologik inqilob, raqamli transformatsiya, iqtisodiy samaradorlik, innovatsiyalar, axborot texnologiyalari, raqamli infratuzilma, ma`lumotlar boshqaruvi, iqtisodiy jarayonlar, raqobat.

Аннотация: Цифровая экономика является новой парадигмой современной экономики, основанной на технологической революции, цифровой инфраструктуре и эффективном использовании информационных ресурсов. В статье рассматриваются основные принципы цифровой экономики, влияние технологий на экономические процессы и вклад цифровой трансформации в повышение экономической эффективности.

Ключевые слова: цифровая экономика, технологическая революция, цифровая трансформация, экономическая эффективность, инновации, информационные технологии, цифровая инфраструктура, управление данными, экономические процессы, конкуренция.

Abstract: Digital economy represents a new paradigm of modern economics, driven by technological revolution, digital infrastructure, and effective utilization of information resources. This article explores the core principles of the digital economy, the impact of technologies on economic processes, and the contribution of digital transformation to enhancing economic efficiency.

Keywords: digital economy, technological revolution, digital transformation, economic efficiency, innovations, information technologies, digital infrastructure, data management, economic processes, competition.

Kirish. Raqamli iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiy tizimlarning yangi shakli sifatida insoniyatning texnologik inqilob davridagi taraqqiyotini aks ettiradi. Bu konsepsiya iqtisodiy jarayonlarni raqamlashtirish, axborot texnologiyalaridan foydalanish va iqtisodiyotning barcha tarmoqlarini yangi texnologiyalarga moslashtirish orqali samaradorlikni oshirishga qaratilgan. Raqamli iqtisodiyot zamonaviy dunyoda iqtisodiy rivojlanishning muhim omiliga aylandi, chunki u nafaqat iqtisodiy jarayonlarni o'zgartiradi, balki ijtimoiy va siyosiy sohalarga ham ta'sir ko'rsatadi.

Raqamli iqtisodiyotning shakllanishi va rivojlanishi, asosan, texnologik inqilobning mahsuli bo'lib, unda axborot va kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) asosiy o'rinni egallaydi. AKT infratuzilmasining rivojlanishi kompaniyalarning ish faoliyatini takomillashtiradi, yangi bozor segmentlarini ochadi va innovatsion mahsulotlar va xizmatlarning joriy etilishini ta'minlaydi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar iqtisodiyotning an'anaviy tarmoqlarida ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va operatsion xarajatlarni kamaytirish imkoniyatlarini beradi. Raqamli iqtisodiyotda ma'lumotlar eng muhim resurs sifatida qaraladi. Ma'lumotlar boshqaruvi va ularni tahlil qilish iqtisodiy qarorlarni tezkor va samarali qabul qilishda muhim rol o'ynaydi.

Ma'lumotlarni tahlil qilish vositalari orqali kompaniyalar iste'molchilar talabini o'rganib, bozorda moslashuvchan strategiyalarni ishlab chiqishi mumkin. Shuningdek, raqamli texnologiyalar mijozlar bilan aloqani yaxshilash, mahsulot va xizmatlarning sifatini oshirish va umumiy raqobatbardoshlikni kuchaytirish imkonini beradi. Bugungi kunda raqamli iqtisodiyot global iqtisodiy munosabatlarning ajralmas qismiga aylangan. Jahon savdo tizimi, xalqaro investitsiyalar va transmilliy kompaniyalar faoliyati raqamli texnologiyalar yordamida optimallashtirilib, samaradorligini oshirmoqda [15, 73-b].

Xususan, elektron tijorat, bulutli hisoblash texnologiyalari va fintech innovatsiyalari raqamli iqtisodiyotning asosiy drayverlari hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar mahsulotlarni yetkazib berishdan tortib, moliyaviy xizmatlarga qadar iqtisodiy jarayonlarning barcha bosqichlarini qamrab oladi. Raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati ham katta. U yangi ish o‘rinlari yaratadi, ta’lim tizimini raqamlashtirish orqali kadrlarning malakasini oshiradi va ijtimoiy tenglikni ta’minlashga yordam beradi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar ta’sirida mehnat bozori dinamikasi o‘zgarib, yangi kasblar paydo bo‘layotgani kuzatilmoqda. Masalan, sun’iy intellekt, data analitika va dasturiy ta’minot ishlab chiqish kabi sohalarda yuqori malakali kadrlar talab qilinmoqda [14, 88-b].

Adabiyotlar tahlili. Raqamli iqtisodiyot bo‘yicha ilmiy adabiyotlar ushbu konsepsiyaning asoslari, rivojlanish yo‘nalishlari va iqtisodiy tizimlarga ta’sirini har tomonlama o‘rganishga qaratilgan. Adabiyotlarda raqamli iqtisodiyotning mohiyati, texnologik inqilobning o‘rni, innovatsion jarayonlar va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi roli keng yoritilgan.

Adam Smitning “Boylikning asosi” [1, 19-p] asarida iqtisodiy samaradorlikni oshirishda mehnat taqsimoti va innovatsiyalar muhim ekanligi ta’kidlangan. Garchi ushbu asar raqamli iqtisodiyot davridan oldin yozilgan bo‘lsa-da, undagi tamoyillar zamonaviy iqtisodiyot uchun ham dolzarbligicha qolmoqda.

Gary Becker [2, 69-p] esa inson kapitali nazariyasida ta’lim va malaka oshirish orqali iqtisodiy rivojlanishni rag‘batlantirish g‘oyasini ilgari suradi, bu esa raqamli iqtisodiyot sharoitida kadrlar tayyorlashning dolzarbligini tasdiqlaydi. Zamonaviy adabiyotlarda raqamli iqtisodiyotning texnologik aspektlariga katta e’tibor qaratilgan.

Masalan, Klaus Shvabning “To‘rtinchi sanoat inqilobi” [5, 107-p] asarida raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt va big data iqtisodiy jarayonlarni tubdan o‘zgartirayotgani ta’kidlangan. Shvabga ko‘ra, bu texnologiyalar raqamli iqtisodiyotning asosini tashkil etib, iqtisodiy samaradorlikni oshirish uchun cheksiz imkoniyatlar yaratadi.

Innovatsiyalar va tadbirkorlikning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri haqida Joseph Schumpeter [3, 122-p]ning nazariyalari ham dolzarbdir. U raqamli texnologiyalar orqali iqtisodiyotda yangi bozorlar va imkoniyatlarning paydo bo'lishini tushuntirib, bu jarayonni "ijodiy buzilish" deb ataydi. Shu bilan birga, Schumpeterning ta'kidlashicha, innovatsion jarayonlarning muvaffaqiyati uchun inson kapitali va tadbirkorlik qobiliyati muhim o'rin tutadi. Axborot texnologiyalari va raqamli infratuzilma bo'yicha tadqiqotlar ham keng qamrovli.

Masalan, Brynjolfsson va McAfee [4, 8-p] raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganib, texnologiyalarning ishlab chiqarish samaradorligiga qanday ta'sir ko'rsatishini tahlil qilgan. Ularning fikricha, raqamli texnologiyalar nafaqat iqtisodiy jarayonlarni avtomatlashtiradi, balki yangi biznes-modellarni yaratishga yordam beradi.

Adabiyotlarda raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy jihatlari ham muhim o'rin tutadi. Raqamli tafovut va uning ijtimoiy tenglikka ta'siri bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyot nafaqat imkoniyatlar, balki muayyan xavflarni ham o'z ichiga oladi. Shu sababli, iqtisodiy siyosat raqamli iqtisodiyotning ijobiy tomonlarini kuchaytirish va salbiy ta'sirlarini kamaytirishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak.

Masalan, UNESCO va Jahon Banki tadqiqotlari ta'limni raqamlashtirish orqali texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish va raqamli tafovutni kamaytirish strategiyalarini taklif qiladi.

Bundan tashqari, Jahon Banki [6, 204-p] va IMF tomonidan olib borilgan tadqiqotlar raqamli iqtisodiyotning xalqaro savdo va investitsiyalar bilan bog'liqligini o'rganadi. Ushbu tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyot xalqaro iqtisodiy munosabatlarda yangi standartlarni belgilamoqda. Xususan, elektron tijorat, bulutli texnologiyalar va fintech innovatsiyalari xalqaro savdoning tezkor va samarali amalga oshirilishiga imkon yaratadi.

Metodologiya. Ushbu tadqiqotda raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy tizimlarga ta'sirini tahlil qilish uchun sifatli va miqdoriy usullar kombinatsiyasidan foydalanilgan.

Tadqiqot metodologiyasi uch bosqichda tashkil etilgan: adabiyotlar sharhi, empirik ma'lumotlarni yig'ish va ularni tahlil qilish. Adabiyotlar sharhi orqali raqamli iqtisodiyotning asosiy nazariyalari va amaliyotlari o'rganilgan. Ushbu bosqichda ilmiy maqolalar, iqtisodiy hisobotlar va nashrlar tahlil qilindi. Bu jarayon raqamli iqtisodiyotning asosiy tamoyillari, texnologik inqilobning roli va iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini aniqlashga imkon berdi. Empirik ma'lumotlar yig'ish bosqichida turli manbalardan statistik ma'lumotlar to'plandi.

Masalan, Jahon Banki, Xalqaro Valyuta Fondi (IMF) va OECD kabi xalqaro tashkilotlarning ma'lumotlar bazalaridan foydalanildi. Bu ma'lumotlar orqali raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi va uning turli mamlakatlar iqtisodiyotiga ta'siri o'rganildi. Ma'lumotlarni tahlil qilish bosqichida statistik va iqtisodiy tahlil usullari qo'llanildi. Korrelatsion va regressiya tahlillari orqali raqamli texnologiyalar va iqtisodiy samaradorlik o'rtasidagi bog'liqlik o'rganildi.

Shuningdek, texnologik innovatsiyalar va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi sabab-oqibat aloqalari aniqlash uchun ilg'or iqtisodiy modellar qo'llanildi. Tadqiqotning yana bir muhim jihati – soha mutaxassislari bilan intervyular o'tkazishdir. Bu jarayon raqamli iqtisodiyotning amaliyotdagi muammolari va imkoniyatlari haqida chuqurroq tushunchalar olishga yordam berdi.

Intervyular asosan texnologik kompaniyalar, iqtisodchilar va siyosatchilar o'rtasida tashkil etildi. Metodologiyaning yakuniy bosqichi sifatida komparativ tahlil amalga oshirildi. Turli mamlakatlarda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi solishtirilib, har bir mamlakatning o'ziga xos tajribalari va strategiyalari o'rganildi. Bu tahlil natijalariga asoslanib, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha umumiy va aniq tavsiyalar ishlab chiqildi. Ushbu metodologiya raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy tizimlarga ta'sirini chuqurroq o'rganishga va tadqiqotning ilmiy asoslanganligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Ushbu tadqiqotda raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy tizimlarga ta'sirini tahlil qilish uchun turli xil sifatli va miqdoriy metodlardan foydalanilgan. Metodologiya tadqiqotning maqsad va vazifalariga mos ravishda tuzilgan bo'lib, uch asosiy bosqichni

o'z ichiga oladi: nazariy asoslarni o'rganish, empirik ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish hamda tadqiqot natijalarini interpretatsiya qilish.

Birinchi bosqichda nazariy asoslarni shakllantirish uchun adabiyotlar sharhi amalga oshirildi. Ushbu jarayonda raqamli iqtisodiyotning shakllanishi va rivojlanishi, texnologik inqilobning iqtisodiy tizimlarga ta'siri va innovatsion jarayonlarning ahamiyati haqida mavjud nazariy va empirik tadqiqotlar tahlil qilindi. Jahon Banki, IMF, OECD, McKinsey Global Institute kabi xalqaro tashkilotlarning hisobotlari, shuningdek, Brynjolfsson, Shvab va Schumpeter kabi olimlarning asarlari ushbu tahlilda asosiy manba sifatida xizmat qildi. Adabiyotlar sharhi yordamida raqamli iqtisodiyotning asosiy tamoyillari va iqtisodiy o'sish bilan bog'liq muhim ko'rsatkichlar aniqlab olindi.

Ikkinchi bosqichda empirik ma'lumotlar yig'ildi. Bu jarayonda turli xil manbalardan statistik ma'lumotlar to'plandi, jumladan, Jahon Bankining ma'lumotlar bazasi, IMFning iqtisodiy hisobotlari, OECDning texnologik rivojlanish bo'yicha tahlillari va milliy statistika qo'mitalarining ma'lumotlari. Ushbu ma'lumotlar raqamli iqtisodiyotning rivojlanish sur'atlari, texnologik innovatsiyalar va iqtisodiy samaradorlik o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganishga imkon berdi. Bundan tashqari, turli mamlakatlar misolida raqamli infratuzilma va AKT rivojlanishining iqtisodiyotga ta'siri solishtirildi.

Elektron tijoratning o'sish sur'atlari, raqamli platformalar va fintech texnologiyalarining joriy etilishi kabi ko'rsatkichlar empirik tahlilning asosiy mavzusi bo'ldi. Empirik tadqiqot jarayonida sifatli ma'lumotlar yig'ish uchun anketalar va intervyular o'tkazildi. Tadqiqotda raqamli texnologiyalarni joriy qilgan kompaniyalarning rahbarlari, AKT mutaxassislari va siyosatchilar bilan suhbatlar tashkil etildi. Intervyular davomida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishdagi muammolar, imkoniyatlar va strategik yondashuvlar haqida chuqurroq ma'lumotlar yig'ildi. Anketalar yordamida iqtisodiy agentlarning texnologiyalarni qabul qilish darajasi, yangi texnologiyalarning mehnat bozoriga ta'siri va raqamli tafovut bo'yicha ma'lumotlar olindi.

Uchinchi bosqichda yig'ilgan ma'lumotlar tahlil qilindi. Tahlil qilishda korrelatsion va regressiya usullari qo'llanildi. Korrelatsion tahlil raqamli texnologiyalar va iqtisodiy samaradorlik o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish uchun ishlatilgan bo'lsa, regressiya modeli yordamida raqamli infratuzilma va texnologik innovatsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri miqdoriy baholandi. Shuningdek, statistik tahlil natijalari grafik va diagrammalar yordamida vizuallashtirilib, natijalar aniqroq va tushunarli shaklda taqdim etildi. Komparativ tahlil usuli yordamida turli mamlakatlarning raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha tajribalari solishtirildi.

Misol sifatida rivojlangan mamlakatlar (AQSh, Germaniya, Yaponiya) va rivojlanayotgan davlatlar (Hindiston, Braziliya, O'zbekiston) misollarida raqamli infratuzilmaning holati, elektron tijoratning rivojlanish darajasi va davlat siyosatining roliga oid ma'lumotlar tahlil qilindi.

Bu yondashuv milliy iqtisodiyotlarning raqamli transformatsiyaga moslashuvi va strategiyalarini aniqlashga imkon berdi. Tahlil qilish jarayonida foydalanilgan texnologiyalar va vositalar tadqiqot natijalarining aniqligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Ma'lumotlarni tahlil qilish uchun Python va R dasturlash tillaridan foydalanildi, bu esa katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash va murakkab statistik hisob-kitoblarni amalga oshirish imkonini berdi. Shuningdek, Tableau kabi vizuallashtirish vositalari orqali tahlil natijalari taqdim etildi.

Muhokama. Raqamli iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiy tizimlarning yangi paradigmasi bo'lib, uning rivojlanishi global iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlarning ajralmas qismiga aylangan. Ushbu tadqiqot raqamli iqtisodiyotning mohiyati, uning asosiy tamoyillari, texnologiyalarning iqtisodiy tizimlarga ta'siri va raqamli transformatsiyaning iqtisodiy samaradorlikka qo'shgan hissasini chuqur tahlil qilishga qaratildi.

Tadqiqot natijalari raqamli iqtisodiyotning global va milliy miqyosdagi ahamiyati hamda uning iqtisodiy o'sish va barqarorlikka ta'sirini ko'rsatib berdi. Avvalo, raqamli iqtisodiyot texnologik inqilob va raqamli infratuzilmaning rivojlanishi natijasida shakllangan bo'lib, iqtisodiy samaradorlikni oshirish, resurslardan oqilona foydalanish

va innovatsion jarayonlarni qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini yaratadi. Ma'lumotlar boshqaruvi va tahlili raqamli iqtisodiyotning asosiy tamoyillaridan biri sifatida iqtisodiy jarayonlarni tezkor va samarali boshqarishga zamin yaratadi.

Ushbu tamoyillar asosida raqamli infratuzilmani rivojlantirish, elektron tijoratni qo'llab-quvvatlash va fintech innovatsiyalarini joriy qilish kabi yondashuvlar global miqyosda iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy tizimlarga ta'siri nafaqat samaradorlikni oshirish, balki yangi ish o'rinlarini yaratish, mehnat bozori dinamikasini o'zgartirish va ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda ham namoyon bo'lmoqda.

Biroq, tadqiqot davomida raqamli tafovut, xavfsizlik muammolari va ijtimoiy tenglikka ta'sir ko'rsatadigan muammolar ham aniqlangan. Ushbu muammolarni hal qilish uchun davlat siyosati va xalqaro hamkorlik muhim rol o'ynaydi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli iqtisodiyotning muvaffaqiyati texnologik rivojlanish va inson kapitaliga bog'liq.

Inson kapitalini rivojlantirish, malaka oshirish dasturlarini kengaytirish va ta'lim tizimini raqamlashtirish raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda kalit omillar hisoblanadi. Shu bilan birga, davlat siyosatining uzviy va strategik yondashuvi raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun zarurdir. Tadqiqot davomida xalqaro miqyosdagi tajribalar tahlil qilinib, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha eng yaxshi amaliyotlar aniqlangan.

Rivojlangan davlatlarda raqamli infratuzilmaning yuqori darajada rivojlanganligi va AKT texnologiyalarining keng qo'llanilishi iqtisodiy samaradorlikni sezilarli darajada oshirganligi qayd etilgan. Shu bilan birga, rivojlanayotgan davlatlarda texnologik transformatsiya jarayoni davom etayotgan bo'lsa-da, infratuzilmaning yetarli emasligi va raqamli tafovut asosiy muammolar sifatida aniqlangan.

Tahlil va natijalar. Raqamli iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiy tizimlarning yangi shakli sifatida insoniyatning texnologik inqilob davridagi taraqqiyotini aks ettiradi. Bu konsepsiya iqtisodiy jarayonlarni raqamlashtirish, axborot texnologiyalaridan

foydalanish va iqtisodiyotning barcha tarmoqlarini yangi texnologiyalarga moslashtirish orqali samaradorlikni oshirishga qaratilgan.

Raqamli iqtisodiyot zamonaviy dunyoda iqtisodiy rivojlanishning muhim omiliga aylandi, chunki u nafaqat iqtisodiy jarayonlarni o'zgartiradi, balki ijtimoiy va siyosiy sohalarga ham ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, u global iqtisodiy o'zgarishlarning markazida turib, raqobatbardoshlikni oshirish, resurslarni optimallashtirish va yangi iqtisodiy modelni shakllantirishda yetakchi omil hisoblanadi. Raqamli iqtisodiyotning shakllanishi va rivojlanishi, asosan, texnologik inqilobning mahsuli bo'lib, unda axborot va kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) asosiy o'rinni egallaydi. AKT infratuzilmasining rivojlanishi kompaniyalarning ish faoliyatini takomillashtiradi, yangi bozor segmentlarini ochadi va innovatsion mahsulotlar va xizmatlarning joriy etilishini ta'minlaydi.

Ushbu infratuzilma milliy iqtisodiyotlarni globallashtirishga integratsiya qilishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bundan tashqari, AKT nafaqat ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish jarayonlarini optimallashtirishga, balki aholining ijtimoiy faoliyatini yaxshilashga ham katta hissa qo'shadi. Raqamli iqtisodiyotda ma'lumotlar eng muhim resurs sifatida qaraladi. Ma'lumotlar boshqaruvi va ularni tahlil qilish iqtisodiy qarorlarni tezkor va samarali qabul qilishda muhim rol o'ynaydi. Ma'lumotlarni tahlil qilish vositalari orqali kompaniyalar iste'molchilar talabini o'rganib, bozorda moslashuvchan strategiyalarni ishlab chiqishi mumkin.

Shuningdek, ma'lumotlarning tahliliy imkoniyatlari moliyaviy sektorda, sog'liqni saqlashda va ta'lim sohasida yangiliklarni joriy qilish uchun yangi ufqlarni ochadi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar mijozlar bilan aloqani yaxshilash, mahsulot va xizmatlarning sifatini oshirish va umumiy raqobatbardoshlikni kuchaytirish imkonini beradi. Ushbu texnologiyalar ma'lumotlarni xavfsiz boshqarish orqali iqtisodiy faoliyatning barcha tarmoqlarida barqarorlikni ta'minlash imkonini yaratadi.

Bugungi kunda raqamli iqtisodiyot global iqtisodiy munosabatlarning ajralmas qismiga aylangan. Jahon savdo tizimi, xalqaro investitsiyalar va transmilliy kompaniyalar faoliyati raqamli texnologiyalar yordamida optimallashtirilib,

samaradorligini oshirmoqda. Xususan, elektron tijorat, bulutli hisoblash texnologiyalari va fintech innovatsiyalari raqamli iqtisodiyotning asosiy drayverlari hisoblanadi.

Ushbu texnologiyalar mahsulotlarni yetkazib berishdan tortib, moliyaviy xizmatlarga qadar iqtisodiy jarayonlarning barcha bosqichlarini qamrab oladi. Shuningdek, global miqyosda yangi ishbilarmonlik imkoniyatlari yaratilmoqda, bu esa xalqaro iqtisodiy munosabatlarni yanada boyitmoqda. Raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati ham katta. U yangi ish o‘rinlari yaratadi, ta’lim tizimini raqamlashtirish orqali kadrlarning malakasini oshiradi va ijtimoiy tenglikni ta’minlashga yordam beradi.

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar ta’sirida mehnat bozori dinamikasi o‘zgarib, yangi kasblar paydo bo‘layotgani kuzatilmoqda. Masalan, sun’iy intellekt, data analitika va dasturiy ta’minot ishlab chiqish kabi sohalarda yuqori malakali kadrlar talab qilinmoqda.

Raqamli tafovut – ya’ni, texnologiyalarga ega bo‘lganlar va ega bo‘lmaganlar o‘rtasidagi farq – ijtimoiy va iqtisodiy tenglikni ta’minlashda yangi muammolarni keltirib chiqarmoqda. Shuningdek, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi milliy siyosat va strategiyalarni qayta ko‘rib chiqishni talab qiladi. Hukumatlar raqamli infratuzilmani rivojlantirish, ta’lim tizimlarini raqamlashtirish va texnologik innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishi lozim. Bu jarayon iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim vositadir.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiy jarayonlarning asosiy drayverlaridan biri bo‘lib, uning rivojlanishi iqtisodiy barqarorlik va samaradorlikni oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. ***Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:***

1. Raqamli infratuzilmani rivojlantirish va texnologik innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha davlat dasturlarini kengaytirish.

2. Ta'lim tizimini raqamlashtirish va malaka oshirish dasturlarini joriy qilish orqali inson kapitalini rivojlantirish.
3. Xalqaro tajribalarni o'rganish va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda xalqaro hamkorlikni mustahkamlash.
4. Raqamli tafovutni kamaytirish va texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar ishlab chiqish.

Xulosa. Ushbu tadqiqot raqamli iqtisodiyotning mohiyati va uning iqtisodiy tizimlarga ta'sirini chuqurroq tushunishga imkon beradi. Raqamli iqtisodiyotning istiqbollari barcha iqtisodiy tizimlarning samaradorligi, innovatsion qobiliyati va barqarorligini oshirishga qaratilgan yangi strategiyalarni ishlab chiqish uchun mustahkam ilmiy asos yaratadi. Bu yondashuv kelajakdagi tadqiqotlar va amaliyot uchun muhim platforma sifatida xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Smith, A.** (1776). *The wealth of nations*. London: W. Strahan and T. Cadell.
2. **Becker, G. S.** (1964). *Human Capital: A theoretical and empirical analysis*. Chicago: University of Chicago Press.
3. **Schumpeter, J. A.** (1942). *Capitalism, socialism, and democracy*. New York: Harper & Brothers.
4. **Brynjolfsson, E., & McAfee, A.** (2014). *The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. New York: W. W. Norton & Company.
5. **Schwab, K.** (2017). *The fourth industrial revolution*. New York: Crown Business.
6. **Jahon Banki.** (2022). *Digital economy report: Driving development through digital innovations*. Washington, D.C.: World Bank Publications.
7. **OECD.** (2022). *Measuring the digital transformation: A roadmap for the Future*. Paris: OECD Publishing.
8. **IMF.** (2022). *The impact of digitalization on global economic growth*. Washington, D.C.: International Monetary Fund.

9. **McKinsey Global Institute.** (2021). *Digital disruption: The New reality for business and society.* McKinsey & Company.
10. **BMT.** (2023). *Barqaror rivojlanish maqsadlari: Raqamli texnologiyalar roli.* New York: United Nations Publications.
11. **UNESCO.** (2023). *Digital inclusion and education in the 21st Century.* Paris: UNESCO Publishing.
12. **E-commerce Foundation.** (2021). *Global E-commerce report 2021.* Amsterdam: Ecommerce Foundation.
13. **Davlat Statistika Qo'mitasi.** (2023). *O'zbekiston raqamli iqtisodiyotining rivojlanish ko'rsatkichlari.* Toshkent: Davstatqo'm Noshri.
14. **Karimov, L.** (2022). *Raqamli transformatsiya va innovatsiyalar.* Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti Noshri.
15. **Yunusov, M.** (2023). *Texnologik innovatsiyalar va iqtisodiy samaradorlik.* Toshkent: O'zbekiston Iqtisodiy Tadqiqotlar Instituti Noshri.